

בַּטְבַּעַת עַל צִלְעֹת הָאָרֶן לְשֵׁאת אֶת־הָאָרֶן בָּהֶם:
 טו בַּטְבַּעַת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבְּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:
 טז וְנָתַתְּ אֶל־הָאָרֶן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֵלֶיךָ:
 שני ז' וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמָתִים וְחָצִי אַרְפֵּה
 וְאֵמָה וְחָצִי רַחֲבָה: י' וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב
 מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת: י"א וְעָשֶׂה
 כְּרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וּכְרוֹב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה
 מִן־הַכַּפֹּרֶת תַעֲשׂוּ אֶת־הַכְּרֻבִים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו:
 כ וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פְּרָשֵׁי כַנָּפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים
 בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו

תו"א (טו) בטבעות. טס עב. לא יסורו. טס. מטת כב. (יח) כרבים. חגיגה יג: (כ) והיו הכרובים. סוכה ה: ופניהם איש. במלא טט.

רש"י

(טו) לא יסרו ממנו. (יומא טס) לעולם: (טז) ונתת אל הארן. כמו בלרון: העדת. המורה
 שהיא לעדות בני וביניכם שזימי אחס מלות הכמוצות זה: (יז) כפרת. כסוי על הארון שהיה
 פתוח מלמעלה ומניחו עליו כמין דף: אמתים וחצי ארכה. כארכו של ארון ורחבה כרחבו
 של ארון ומונחת על עובי הכתלים ארבעתם ואע"פ שלא נתן שיעור לעוביה פירשו רבותינו שהיה
 עוביה טפח (סוכה ה'): (יח) כרבים. דמות פרנץ חינוק להם: מקשה תעשה. שלא תעשה
 בפני עצמם ותחזרם בראשי הכפורת לאחר עשייתם כמעשה לורפים שקורין שולדי"ץ (לעטהען)
 אלא הטיל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפרת והכה בפטיש ובקורנס באמצע וראשין בולטין למעלה
 וזייר הכרובים בצליטת קלומיו: מקשה. צטידי"ץ בלע"ז (געהאממערט). כמו (דניאל ה' ו') דא
 לדא נקשן: קצות הכפרת. ראשי הכפרת: (יט) ועשה כרוב אחד מקצה. שלא תאמר
 שנים כרובים לכל קצה וקצה לכך הוצרך לפרש כרוב אחד מקצה מזה: מן הכפרת. עצמה תעשה
 את הכרובים זהו פירושו של מקשה תעשה אותם שלא תעשה בפני עצמם ותחזרם לכפרת:
 (כ) פרשי כנפים. שלא תעשה כנפיהם שוכבים אלא פרושים וגבוהים למעלה אלל ראשיהם

העמק דבר

אבל לא כן עבודה שהוא נגד המוצת. משא"כ
 השלחן שבו כח מלוכת ישראל, ומוצח הפנימי שבו
 כח ההנהגה, כידוע בזימא דף ע"ב ב' שלשה זרים
 הן של מוצח וכה אהרן ונטלו של שלחן וכה דוד

ונטלו, ושני כחות אלו אינם אלא כשישראל על
 מקומם בדרך ישראל והכלים משמשים בקדושה,
 וע"ע ס' במדבר ד' י"ד: ע"צ צדעות הארון-
 דייק הכתוב אשר בללאל יביא באופן שיאלו מש

סְמָרֵי אַרְוֵנָא לְמִיטַל יַת אַרְוֵנָא בְּהוּן: טו בְּעֻזְקַת אַרְוֵנָא יְהוֹן אֲרִיתָיָא לָא יַעֲרֹון
 מְנִיָּה: טז וְתַתָּן בְּאַרְוֵנָא יַת סְהַדוּתָא דִּי אֲתָן לָךְ: יז וְתַעֲבִיד בְּפּוֹרְתָא דְדָהֵב דְּכִי
 תִּרְתִּין אֲמִין וּפְלָגָא אוּרְכָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוֹתְיָה: יח וְתַעֲבִיד תִּרְיִן כְּרוּבִין דְּדָהֵב
 נְגִיד תַּעֲבִיד יַתְהוֹן מְתִרְיִן סְמָרֵי בְּפּוֹרְתָא: יט וְעֵבִיד כְּרוּבָא חַד מְסַמְרָא מְכָא וּכְרוּבָא
 חַד מְסַמְרָא מְכָא מִן בְּפּוֹרְתָא תַּעֲבִידוּן יַת כְּרוּבָיָא עַל תִּרְיִן סְמָרוּהִי: כ וְיְהוֹן כְּרוּבָיָא
 פְּרִיסָן גְּדַפְיָהוּן לְעֵילָא מְטַלִּין בְּגַדְפִיָּהוּן עַל בְּפּוֹרְתָא וְאַפִּיָּהוּן חַד לְקַבִּיל חַד לְקַבִּיל

העמק דבר

כרוז וגו', וגם שני לשון בספיה דקרא מן הכפרת
 חעשו בלשון רבים משונה מכל הענין. אלא יש
 בזה הוספה, שיעשה כאחד כרוז אחד מקנה מזה
 וכרוז וגו', ולא שיעשה תחלה זה הכרוז ואח"כ
 השני, ואלו היו שני הכרוזים בלד אחד היה אפשר
 לבעל מלאכה אחד להקיש כאן וכאן עד שיגאו
 שניהם כאחד, אבל כאשר המה על שני קצותיו
 הוא מן הנמנע, על כן פירש הכתוב חעשו את
 הכרוזים על שני קצותיו שיהא אחד עומד מזה
 ואחד מלד השני, והיו נוהרים להוציא שני הכרוזים
 כאחד. וזא ללמדנו בזה שמחלת הבריאה שאו
 חל עליו ית' שם משפיע, היה במחשבתו בשביל
 ישראל מקבלי השפעה ביחוד, וכידוע הדרש
 בראשית ברא וגו' בשביל ישראל שנקראו ראשית,
 וע' להלן פ' ויקהל במעשה, שע"פ נס נעשה
 ע"י בללאל לבדו, והוא חביבות יותר: ע"י שני
 קצותיו. הוא מיותר, שהרי במקרא הקודם
 כתיב משני קצות הכפורת, אלא בזה ללמד שיהא
 הכרוזים בסוף ממש, ולא נכנס לפנים מן הסוף,
 ומכ"מ יהיה שם קצות עליו, אלא יהא בסוף
 ממש היינו בג' אצבעות ולא יותר, כמו בצליית
 דכתיב על כנפי ואסור לעשות יותר משלש אצבעות
 משום דהו מעל דמעל, כמש"כ בהע"ש סי'
 קכ"ו אות ט' בס"ד, ה"י הנקצות הכפרת, וע"י
 מש"כ להלן ל"ז ח' במעשה הכפרת: (ב) סבכ"ב
 בכנפיהם. להגן על המורה שלא תשכת,
 בהשגחת הקב"ה וישראל, שהם שני הכרוזים:
 איש א"י אחיו. להורות על האהבה העזה, כמו
 שהחתן מביט על הכלה ונהנה בראייתה (א):

הללעות בזה כראוי למשא, משא"כ בפ' פקודי
 גבי הקמה כתיב וישם את הבדים על הארון:
 (שו) בשבעות הארון וגו'. אריכות הלשון
 הוא, והיה ראוי לכתוב לשאת את הארון בזה לא
 יסורו ממנו, אלא משום דזה הוא למכלית אחר
 כמש"כ לעיל: (שו) העדרות. מלשון עד כפרש"י,
 וגם מלשון יעוד שהם מחזרים את הקדוש ברוך
 הוא וישראל כניכול: (יח) שנים. שני מיבני,
 וכ"כ בפרשת ויקהל שני כרוזים, והנה לפי הכלל
 ריש פרק שני שעירי, דכל מקום דכתיב שני
 והוא מיותר דקחם רבים שנים והכא נמי קחם
 כרוזים שנים, אלא שני שיהיו שוין זה בזה, ודאי
 הכי הו, מיהו בדבר אחד לא היו שוין, ללמד
 היה זורת וזר וללמד זורת נקבה כדמוכח בזומא
 דנ"ד א', והיינו דכתיב שנים, דמשמע זוג כרוזים
 א' זכר וא' נקבה, (אח"כ מלאחי שרבינו בחיי
 כ"כ), ללמדנו דאהבה שבין ישראל לאביהם
 שבשמים שיבאר במקרא הסמוך הוא אהבת
 המשפיע והמושפע, כמו זכר ונקבה שטבע היצירה
 מחייבם שכן הוטבע הבריאה שיהא המשפיע
 משחוקק להשפיע באהבה על המושפע ממנו,
 והמושפע עניו תלויות תמיד להמשפיע, וכך טבע
 איש ואשה, כך תשוקת של הקב"ה להשפיע תמיד
 ברכה באהבה על ישראל, וכלשון חז"ל בז"ר פ"כ
 אין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל שנאמר
 ועלי תשוקתו, וישראל עיניהם תלויות רק
 להקב"ה: (יש) ועשה כרוז וגו'. אלו היה זה
 המקרא רק ביאור מקרא הקודם כפרש"י, חבת
 ועשה מיותר, וכמו במעשה להלן ל"ז ח' ממחיל

הרחב דבר

(א) והנה צינת הבחירה כתיב בכרוזים שעשה שלמה והעמידם מלד הארון ופניהם לצינת, (דה"צ ג' י"ג), וכבר
 דרשו חז"ל במס' ז"ב דל"ט ואמרו כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל

אֶל־הַכֹּפֶרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים: כֹּא וְנִתְּתָה אֶת־
הַכֹּפֶרֶת עַל־הָאָרֶן מִלְּמַעְלָה וְאֶל־הָאָרֶן תִּתֵּן
אֶת־הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתָּן אֵלֶיךָ: כִּב וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם
וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכֹּפֶרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים

תר"א אל הכפורת. סוכה ה: (כב) ונועדתי לך. ראש השנה לא. סנהדרין ז. הוריות יב.
רש"י

סיהא י' טפחים בחלל שזין הכנפים לכפורת כדאיתא בסוכה (דף ה'): (כא) וא"ל הארון תתן את העדת. לא ידעמי למה נכפל שהרי כבר נאמר ונתת אל הארון את העדות ויש לומר שזא ללמד שנעודו ארון לצדו בלא כפורת יתן תחלה העדות למוכו ואחר כך יתן את הכפורת עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר (שמות מ' כ') ויתן את העדות אל הארון ואח"כ יתן את הכפרת על הארון מלמעלה: (כב) ונועדתי. כשאקבע מועד לך לדבר עמך אותו מקום אקבע למועד שאבא שם לדבר אליך: ודברתי אתך מעל הכפרת. ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא א' א') וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר זה המשכן מחוץ לפרכת נמצאו שני כתובים מכתישים זה את זה בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (במדבר ז' פ"ט) ובא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת וגו' משה היה נכנס למשכן וכיון שזא בתוך הפתח קול יורד מן

העמק דבר

א"ל הכפרת וגו'. ללמדנו להצטט הקב"ה
וישראל יחד אל המורה שבארון, חיה מבואר
דקוב"ה וישראל ואורייתא חד הוא כביכול:
(כא) ונתת את הכפרת על הארון
מלמעלה וא"ל הארון וגו'. לא בא הכתוב

הרחב דבר

עושינ רצונו של מקום, ופי' רש"מ שנתהפך ע"פ נס, חיה תמוה שהרי כתיב בשעה שהעמיד שלמה את הכרובים, ובלא ספק אשר מיד ה' עליו השכיל לעשות כן. אלא פירוש אין עושינ רצונו של מקום הוא כמו דאיתא בברכות דל"ה ב' בזה דכתיב ואספת דגנך מיירי בזמן שאין ישראל עושינ רצונו של מקום, וע"י בחוס', וגם בזה תמוה שהרי בפירוש כתיב והיה אם שמוע תשמעו וגו' וכל הענין, וע"י מסיים המקרא ואספת דגנך. אלא הכונה כמש"כ בספר דברים שם ובכ"מ שישראל ניונים בזכות המיוחד להם לפני ה', ויש בזה שני אופנים, וכמו מלכותא דארעא שמפרנס כל המון עמו בשביל שעובדים את אדמת ארצו ומהם מעט משרתי המלוכה, ואלו בעצמם מטריחים בתקון מונוטתם ולפי מולט ג"כ, ועוד מפרנס המלך אנשי חילו מגזי המלוכה בשביל שחופסים החרב בשביל שמירת כבוד מלכותו, ואלו אין עוסקים כמעט כלל בהכנת פרנסתם, וידוע שהמלך אוהב ביותר אנשי חילו בעלי מלחמתו ואינו בוש לדבר בעת הז'וך עם איש מלחמה, משא"כ את עובדי אדמתו וכדומה, כך ישראל ניונים או בזכות עבודה או תפלה כמש"כ בס' בראשית ב' ה', ואז עליהם להטריח ולהכין כל צרכם, או בזכות מלחמתה של תורה שהמה נושאים ושומרים כבוד מלכותו ית' כמש"כ לעיל ס"פ ט"ו ובכ"מ, ואלו ניונים בהגנתו ית' בלי טורח על גוף המזון, וכבר ידוע שהקב"ה חפץ באלו העומדים לפני ה' בשערים המצויים בהלכה יותר ממשכנות יעקב בעבודה, ועל כן במדבר שהיה עיקר העסק בתורה שלא ניתנה אלא לאוכלי מן, והקרבנות לא היו אלא בשביל יעוד כמש"כ להלן בפרשת תמידים, וכן לדורות בשביל אנשים כאלו, כתיב ופניהם איש אל אחיו, שהקב"ה משגיח עליהם בעין יפה כביכול באהבה, משא"כ כלל ישראל מומן בית הבחירה, שהיה מונוטת ישראל בא ע"י זכות עבודה, מש"ה כתיב

בְּפִוּרְתָא יְהוֹן אִפִּי כְּרֹבְיָא: כַּא וְתַתְּן ית בְּפִוּרְתָא עַל אַרְוָא מְלַעֲיָא וּבְאַרְוָא תַתְּן ית סְהַדוּתָא דִּי אֶתְּן לְךָ: כַּב וְאַזְמִין מִימְרֵי לְךָ תַמְּן וְאַמְלִיל עִמָּךְ מַעְלֵוי בְּפִוּרְתָא

העמק דבר

ועדיין אין הלשון מדויק כלל על הארון מלמעלה, ועוד הרבה דיוקים הכל יצא על הנכון להלן כ"ו ל"ד ברכות ה': ואל הארון תתן את העדות. אחת בעצמך ולא ע"י שלוחך כמו כל הקמת המשכן וכ"כ להלן מ' כ'. והנה לפי הפשט, העדות היינו הלוואות והכי מצוה במעשה שם, והא דכתיב שלא כסדרן אמרו ע"י זירושלמי שקלים פ"ו ה"א שאין מוקדם ומאוחר בחורה, וא"י שם דר' מאיר מפרש דמרומו כאן על הספר תורה שיתן אח"כ בארון, וזהו כונה שניה שלמדנו מן הסדר: (בב) ונועדתי לך שם. היינו קביעות מועד לדבור כפרש"י, ואינו כמו הכתוב להלן כ"ט מ"ג ונועדתי שמה לבני ישראל, דשם משמעו גלוי שכינה בשביל כבוד ישראל וכדתיבא בת"כ ויקרא פ' ב' ר"א ונועדתי שמה לבני ישראל עמיד אני להיות ועל ולהתקדש בהם, אבל כאן ונועדתי לך משמעו לדברות, וכומו הכתוב שמה אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ומש"ה כתיב כאן ונועדתי מלא ושם כתיב חסר, אלא משום דכאן משמעו היעוד באופן מלא היותר אפשר מלא כבוד אור פני ה', משא"כ שם לא היה לכלל ישראל יעוד מלא: ודברתי אתך. אם נפרש שהוא ביאור על ונועדתי כדי שיהא

הדבור, היה ראוי לכתוב לדבר, וגם אליך מיבעי כלשון המקרא שם אשר אועד לכם שמה לדבר אליך, אלא הוא דבר בפני עצמו, וכאשר יבואר בק' במדבר ס"פ נשא פי' המקרא ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אמו וישמע את הקול מדבר אליו, שהיו שני אופני דברות, פרשה מתורה שבכתב וזה כתיב בת"כ אליך או אליו, דבזה לא דבר משה מאומה אלא האזין והקשיב דבר ה' אליו, ועוד היה דבור בחורה שבע"פ בזה כתיב אתך, שמה היה ג"כ מדבר וחוקר, וזהו האופן לא היה יעוד, וא"כ פירוש הכתוב כאן ונועדתי לך שם, היינו לדבר אליו תורה שבכתב, ודברתי אתך, היינו משנה והלכות שבע"פ בלי יעוד: מביין שני הכרובים אשר על ארון העדות. ובס"פ נשא כתיב וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים, היינו שמה שהיה יותר ממומנס הוא יותר נעלה, ובאמת היה הקול יוצא מבין שני הכרובים, אבל לא שמע אלא שהיה יוצא מעל הכפרת כלל, והבין שהוא מבין שני הכרובים, ושם דכתיב מדבר אליו, שהיא פרשה שבכתב, שמע שהקול יוצא מעל הכרובים אשר על ארון העדות,

הרחב דבר

ופניהם לבית, שהקב"ה היה עיניו ולבו על עבודת הנית, וכן ישראל היה זה נשיאת עיניהם ותקומתם שמקובל עבודת הבית ברזון:

והנה באמת משום דור המדבר לבד היה אפשר להסביר הטעם באופן אחר, ע"פ מאמרם ציומא דנ"ד א' שנמשלו ישראל במדבר ככלה זימי חופתה, ולאחר שנכנסו לארץ ישראל נמשלו לאשה, וכלה אין לה עסק מלאכה כלל רק להתקשט כדי שיהא החתן מביט עליה ונהנה מראייתה, ובשציל זה הוא חייב צמוזותיה משעה שנכנסה לחופה, מש"ה היו הכרובים פניהם איש אל אחיו, משא"כ בא"י היו כאשה שמוזותיה תחת מעשי ידיה, כך היו פניהם לבית כמש"כ, והוא הסבר פשוט. אבל בשציל שהיו שני אופני הכרובים גם בא"י, שהרי הכרובים שעשה צלאל על הארון היו לעולם, ועומדים גם היום גנזים עם הארון, משא"כ כרובים שהעמיד שלמה על הרצפה שבקדש הקדשים אותם נלקחו בזמן המרבן כידוע, מש"ה בא ההסבר של הגמ' דגם לדורות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ועוסקים בחורה עליהם כתיב ופניהם איש אל אחיו, ובזמן שניזונים בשכר עבודה כתיב ופניהם לבית: והנה רצונו של מלך שכל הראוי למלחמה יהא איש חיל, והמשחמט מזה אע"ג שגם הוא על פי חוקי המלוכה שאינו מחויב להיות איש חיל, מכ"מ אין זה עיקר רצונו של מלך, כך רצון ה' שיהא כל ישראל הראויים לעמל תורה יהיו בני תורה, והמשחמט מזה אע"ג שיש לו טעמים המביאים אותו לכך, בכ"ז אינו עושה רצונו של מקום מיקרי, גם בצרכות גם בצ"צ שם, שאע"ג שהיו עוסקים בעבודה, מכ"מ אחר שלא היו עמלים בחורה כמו שהיוסם במדבר, לא מיקרי עושין רצונו של מקום: